

P. PÁL

Muzeum alapítás

KORDART.
KIADÁSA

P. P Á L:

MÚZEUM-ALAPITÁS

BUDAPEST, 1942

K O R D A R. T. K I A D Á S A

Nihil obstat. Dr. Stephanus Kosztolányi censor dioecesanus. —
Nr. 7599/1941. Imprimatur. Strigonii, die 21. Octobris 1941.
Dr. Joannes Drahos vicarius generalis.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Bpest, VIII., Csepregy-u. 2.

Bizony nagy dolog: múzeumalapítás történt nemrégén országunk egy híres-nevezetes helyén, a történelemből jól ismert Rákosmező szélén. Mondhatom, hogy hazánk egyik legérdekesebb látványossága ez a múzeum! Ott van a nagymama kertjében, a Rákos partján, a vadszöllővel befuttatott tágas fürdőházban. Sietve nézze meg mindenki, aki csak teheti! A belépti díj mindössze 10 fillér, s a pénztáros még ezt is visszaadja annak, aki a múzeumlátogatás folyamán megőrzi tökéletes komolyságát. Mindezideig ugyan csak egyetlenegy — pirosra gyúlt arcú, haragtól villogó szemű — valakinek kínálta vissza nagy udvariasan a tíz fillérjét — ám az se fogadta el. Sőt jobbnak látta az is nyelni egyet és — elnevetni magát. Aztán jól hátba vágta a pénztáros urat e szavakkal:

— Megállj, Bandi, megfizetek még ezért!

I.

Szelőczey Ilonka iskolába készült egy kora nyári reggelen. Az idő olyan esős és hűvös volt, hogy tanácsosnak tartotta felvenni a kabátját is.

— Mintha meg lenne rajta lazulva az egyik gomb — jegyezte meg édesanyja.

A leányka odanézett.

— Az, az; a harmadik — jött segítségére Mancika, az egyik kis húga.

— Csakugyan...

— Jó lesz, ha mielőbb megerősited, — tanácsolta gondos édesanyja — nehogy leszakadjon.

— Igen — válaszolta Ilonka fanyar arccal. Mindig valami sajátságos kellemetlen érzés fogta el, ha türe, cernára, varrásra kellett gondolnia.

Másnap, iskolába indulás előtt:

— Ilonka, odaerősítetted a gombodat?

— Még nem... de még egészen tűrhetően tart.

Harmadik reggel:

— Odavarrtad a kabátgombot?

— Még nem, anyus; ma délután azonban biztosan megcsinálom.

— Miért nem mindjárt? Meglátod, el fogod veszíteni! — figyelmeztette bámulatos türelmű édesanyja.

— Most igazán nem lehet! Ha nem sietek, elszalad a villamos az orrom előtt...

Ilonka a pesti gyermekek ügyességével el is érte a villamost s az utolsó pillanatban szerencsésen fel is kapaszkodott rá. A villamos tehát nem hagyta ott a rendetlen leánykát — kabátgombja azonban igen. Isten a tudója, hogy mikor és merre gurult el, —

csak annyi bizonyos, hogy gazdája délben nélküle érkezett haza.

— Látod, látod! Mennyit beszélek neked, de minden hiába! — feddte édesanyja. — Most itt van a rendetlenséghez a kár is; meglehetősen drágák bizony ezek a gombok. S még az is kérdés, kapsz-e egyáltalán egészen ilyet!

És Ilonka csakugyan hiába járt be három boltot is, hiába töltötte el ezzel a fél délutánt: a gomb, mellyel hazaérkezett, bizony csak hasonlított a többihez.

— Ezt nem lehet idevarrni az elveszett helyére, a különbség igen feltűnő lenne! — állapította meg édesanyja. — Most már nem tehetsz egyebet, mint hogy innen ni, a kabát egyik ujjáról leveszed a gombot s azt varrod előre, helyébe pedig ezt a másfélét. Ott nem fog annyira feltűnni.

Ilonka dühösen fogott hozzá a munkához. Most hát két gombbal vesződjék! Mennyi időpazarlás! Azalatt igazán okosabbat is csinálhatna... Ott van a sok lecke; meg aztán olyan érdekes könyvet hozott haza éppen a könyvtárból...

De cseppet sem okult az ilyen esetekből. Nem-hogy rendszeretete ébredezett volna, hanem ellenkezőleg: ellenszenve nőtt minden varrás iránt annyira, hogy végtére a tűt már szinte személyes ellenségének tekintette.

Egy reggel például, alighogy öltözködni kezdett, bosszúsan kiáltott fel:

— Itt van nil Hát nem elpattant megint egy szem a harisnyámon!

— Nézd, van éppen befűzött tű ott a varróasztalkámon — jött segítségére édesanyja. — Öltsd meg azonnal, mert ha leszalad, sokkal több dolgod lesz vele.

Ilonka elfintorította az arcát ennek a szónak csak a hallatára is, hogy „varrótű”.

— Ejh, majd megcsinálom este, ha levetem! — válaszolta kedvetlenül. — Nem lesz ennek semmi baja addig! Különben se látszik.

Dehát bizony az a szem délig arasznnyira leszaladt, — estére pedig már kedélyes lyuk is ékeskedett a baj forrásánál. Ilonka dühösen bökölte benne a tűt ide-oda.

— Rettenetes valami ez az örökös stoppolás, javítás! Ha már nem tudnak elszakíthatatlan harisnyát gyártani, legalább kitalálhatnának olyan javítási módot, hogy az ember a lyukat egyszerűen be ragassza valamivel. Mennyivel kevesebb időbe és fáradságba kerülne!

E ragasztási elméletével azonban alaposan megjárta Ilonka az iskolai év végén. A dolog úgy történt, hogy a tanévet igen szép műsoros ünnepélyvel zárták, melynek fénypontját a „Csillagregé” című énekes, táncos mesejáték képezte. Arról volt benne szó, hogy a csillagok az égboltról letekintve, szomorúan látják, milyen öldöklés, pusztítás megy végbe a földön, — könyörögve fordulnak tehát a minden-

ség Urához — tekintsen irgalmas szemmel oda és vessen véget a háborúnak. Az Úristen meghallgatja könyörgésüket; a csillagképek ujjongva állapítják meg, hogy: Béke! Béke van már odalenn! — s a mozdulatművészet minden szépségével fejezik ki hálájukat és hódolatukat, miközben a kar a háttérben örömeiket zeng.

— Szívesen neked adnám a Göncölszekér szerepét, — szól Ilonkához tanárnője — ha jó szüleid vállalnák a jelmez költségeit. A csillagképek ruhája nem fog sokba kerülni. Sötétkék fényes bélésanyagból készítjük, valamennyit egyformára, olyan egyszerű szabással, hogy otthon is meg lehet varrni. Aztán apró ezüstcsillagokkal telehintjük őket úgy, hogy az éjszakai égbolt képét adják, és sokkal nagyobb, fényes csillagokból rávarrjuk mindenegyes szereplő ruhájára a maga csillagképét. A tiedre a Göncölszekeret, Annuséra a Kismédvét, Katóéra a Nyilast, aztán a Kaszást, és így tovább. Szép lesz ám nagyon!

— Ugye, anyus, igent mondhatok? — hízelt ottthon Ilonka. — Ugye megvarrod nekem azt a ruhát? Aztán eljössz megnézni az előadásunkat. Meglásd, milyen szép lesz! S hogy fogsz gyönyörködni a lányodban! — tette hozzá a nagy kópé huncutul, jól tudván, mivel lehet legkönnyebben megfogni a jó édesanyák szívét.

— Jó, jó, szerepelhetsz; megkapod a ruhát — felelte Szelőczeyné mosolyogva. — De csak egy fel-

tétellel: a csillagdísz magad varrod rá; én igazán nem érek rá arra, hogy ilyesmivel töltssem az időmet.

— Ó... nem tudom én azt jól megcsinálni...
— válaszolta Ilonka megnyúlt arccal.

— Nem tudod?... Majd megmutatom. Mi sem egyszerűbb annál. Hogy is mondhatja egy IV. polgárista nagyleány ilyen egyszerű munkára azt, hogy „nem tudom”!

Az apró ezüstcsillagok odaöltögetése valóban nem volt boszorkányság. Csak persze egy kis idő meg türelem kellett ahhoz, hogy az egész ruha tele legyen hintve velük. Ilonka egyideig csak öltögetett, öltögetett — de végre nagyot fújt és letette a varrást.

— Nem leszek én ezzel így ítéletnapig se készen! — dohogott kedvetlenül. — Majd megcsinálom másképen! Sokkal egyszerűbben! Miért böködném annyit ide-oda ezt a tűt? Kavarok egy kis csirizt s azzal ragasztom oda a csillagokat. Félóra alatt meglesz az egész.

A ragasztás tényleg meg is történt, de csak a főpróbát megelőző délután. Az elgondolás fényesen bevált — senki észre se vette, hogy Ilonka mily elmésen egyszerűsítette meg a munkáját.

Igaz, hogy a jelmezes főpróbán a mozgás, jövés-menés, hajlongás próbára tette a csiriz tartó erejét, — minthogy azonban még nem volt túlságosan kiszáradva, hősies erőfeszítéssel megtartotta a rábízott

csillagokat. De másnapra bizony már alaposan kiszáradt; tudvalevő ugyanis, hogy Pesten a júniusi záróvizsgák idején már meglehetősen meleg szokat lenni.

A díszterem zsúfolva volt nézőközönséggel. Apák, anyák, érdeklődők serege gyönyörködött a valóban nagyon szép és gondosan összeállított műsorban. S a „Csillagregé” szereplőinek művészies teljesítménye közben itt is, ott is felhangzott a tet-szész halk moraja.

Szelőczyeyné őszintén gyönyörködött leánykája ügyes játékában. Ügylátszik, a tőle balra ülő két hölgyet szintén a „Csillagregé” érdekelte legjobban; úgy vette ki beszélgetésükből, hogy egyikük az „Orion” mamája.

— Ejnye, nézd, — mondá egyszercsak halkan az egyik hölgy — de furcsa... A Göncölszekérnek csak három kereke van! Hiszen tudom, hogy négy kereke közül az egyik sokkal halványabb a többinél, de azért...

— Hopp! Most egy másik csillag esett le a ruhájáról! Ejnye, hát már miért nem varrta fel őket rendesen! — hallotta Szelőczyeyné s szinte elpirult leánykája helyett.

A színpadon most az ujjongó, örvendező táncnak gyorsabb mozdulatai következtek.

— Nézd csak azt a Göncölszekeret! — figyelmeztette ismét a szomszéd hölgy társát jóízű nevetéssel. — Most a fejdíszéről is lepottyant egy csil-

lag... Most meg valóságos csillaghullás van körülöttem...

S valóban... mire a befejező élőképre került a sor, a sok apró csillagból alig volt valami Ilonka ruháján. Ott feküdt mind szanaszét a padlón, —

a hat csillagból álló Göncölszekér környéke pedig sötéten ásitott a csillagokkal teli égbolton.

Hát így szerepelt a záróvizsgán a rendszerető s a varrást oly kiválóan kedvelő Szelőczey Ilonka, történetünk hősnője.

II.

Amit a Biblia mond, azt fájó szívvel tapasztaljuk is valamennyien: az ember bizony elvesztette a bűnbeesés folytán a paradicsomot. Isten kegyelméből és jóságából azonban itt maradt a földön az unokák paradicsoma . . . Föllelhető itt is, ott is sokfelé, ahol egy-egy drága jó, melegszívű nagymama lakik.

Ilyen földi paradicsom a Szelőczey nagymama házatája is. A régi kedves családi ház alig egy órányira van Budapesttől, s kertje lehúzódik egészen a Rákos-patakig. Mióta nagyapát kivitték a virágos temetőbe s a gyerekek felnőttek, szétszéledtek — nagymama egyedül lakik ott. De azért soha nincs egyedül. Hogyan is lehetne magára maradva olyasvalaki, akinek szívéből csak úgy árad a jóság és a szeretet! Ő a nagy család központja most is; házas fiai, férjnél levő leányai, az egész közeli, távoli rokonság hozzá jár most is mindig „haza”. Különösen nyáron hangos az öreg kúria, — de télen sincs nagymama soha unoka nélkül. Egyik leánya ugyanis helyben ment férjhez a főjegyzőhöz, Bodnár Istvánhoz, s a szomszéd házban lakik. Egy fészekalja unoka

van ott is, és az mind jól tudja, hogy sehol a világon sem lehet olyan remekül hancúrozni, mint a nagymama kertjében, és sehol se olyan kedvesek, barátságosak a téli esték, mint az ő szobájában, ahol sült alma pompás illata terjeng s lélekzetviasszafojtva lehet hallgatni a gyönyörű meséket . . .

Kora tavasztól késő őszig Pesten lakó fia is kinn vasárnapol nála mindig egész családjával. Ilonkának meg három kisebb testvérének nem is lenne vasárnap a vasárnap, ha a nagymama kertjében nem szabadgálhatnák ki jól magukat s ha az ő pompás haboskávája elmaradna.

Nyáron aztán megjönnek a távolabb lakó gyermekek és unokák is. Nagymama akkor a legboldogabb, ha dugig van a ház vendéggel s a kert visszhangzik a gyermekzsivajtól.

Egyszer valaki e sok gyerek láttára összecepta a kezét.

— Ez mind a néni unokája? — kérdezte csodálkozva.

Szelőczey nagymama körülnézett.

— Igen; most véletlenül mind unoka, aki körülöttem van.

— Hát hányan vannak összesen?

— Hogy is csak . . . hadd számolom össze . . .

A vendég elnevette magát.

— Ha még számontartani is nehéz őket, imádkozni is nagy dolog lehet értük! Mennyi időbe kerülhet csupán a nevük felsorolása!

— Ó, nincs arra szükség, hogy névszerint felsoroljam őket, amikor a jó Istennek akarom ajánlani — felelte szelíden a nagymama. — Csak úgy teszek, mint a gazdasszony, aki fölszedi gyorsan kötényébe a pihés csibéket. Aztán kinyitom a kötöt az Úristen előtt és ennyit mondok: Áldd meg és szeresd valamennyit nagyon-nagyon!

Nagymama különben éppen olyan boldogan várja a nagy szünidőt, akárcsak a gyerekek. Most is micsoda készülődés van nála! A vendégpárnákat rakosgatja ki éppen a tornác korlátjára, hadd frissüljenek fel a napon, s közben mosolyogva gondol arra, hogy holnap már a négy pesti unoka borzas fejecskéje fog rajtuk pihenni. Bizony, az anyjuknak is jót fog tenni a nyaralás... Kár, hogy Árpád fiam nem kaphat még szabadságot — fűzi tovább gondolatait. — No de vasárnaponkint igyekszem majd kárpótolni szegényt az egész heti vendéglői kosztért...

E percben a szomszéd ház ajtajában megjelenik Jancsi, egyik pufók képű, ragyogó szemű unoka, akinek arcáról csak úgy sugárzik az iskolai teherből megszabadult kisdíák boldogsága.

— Kezét csókolom, nagymama! — kiáltja át hangosan. — Ugye mehetek fürdeni? — Azzal feletet se várva fut a kiskapu felé, mely kertjüket a nagymamáéval köti össze.

Hogy ezúttal rendesen ment át s nem vetette magát egyszerűen keresztül rajta, mint egyébkor,

annak egyedüli oka, hogy csupán egyik kezével rendelkezett szabadon. A másikat hatalmas tízórai vajaskenyér foglalta el, — hóna alatt pedig úszónadrágot szorongatott.

— Gyere, gyere, vár már a Rákos! — felelte nagymama mosolyogva a feléje vágató vad csikónak.

— Hű! Mennyivel jobb lesz ott, nagyanys, mint a latin órán! — rikkantotta boldogan. — Péntek van, ilyenkor latin óra szokott lenni — tette hozzá és nagyot harapott a vajaskenyérébe.

— S tetszik tudni, mi az ujság? Holnap már együtt fürdünk Bandival! Most kapott anyus éppen levelet Iza nénitől; estére érkeznek.

— Ilonkáék is itt lesznek már holnap — válaszolta derűsen a nagymama. — Látod, készítem számukra a vendégszobát.

— Árpád bácsi is velük jön?

— Ő egyelőre még csak vasárnapolni jár ki majd. De írták már Józsi bácsiék meg Irma néniék is, hogy érkeznek a jövő héten. Sándor bácsiék meg nálatok lesznek szállva...

— Szóval tele lesz a két ház vendéggel, a Rákos meg gyerekekkel! — válaszolta Jancsi jókedvűen. Azzal vajaskenyere utolsó falatját is a szájába tömve fordult egyet a saját tengelye körül és elrobogott a Rákos irányába. Már csak félig-meddig hallotta nagymama szavait:

— Remélem is, hogy együtt leszünk jövő vasárnap mindnyájan Gizikétek ünneplésére!

Gizike a Jancsi legidősebb testvére volt, Szelőczey nagymama első és ezért talán legkedvesebb unokája. Mint kész tanítónő érkezett most haza az intézetből gyönyörű oklevéllel. Ezt a nagy eseményt akarta a drága jó nagymama egész családja számára kedves, bensőséges ünneppé tenni.

Szelőczey Árpádné másnap délelőtt — mint azt előre jelezte volt — csakugyan megérkezett gyermekeivel az unokák paradicsomába.

— Isten hozott, édes Margitom! — ölelte őt igaz szeretettel a nagymama. — Csakhogy végre itt vagytok! S milyen kár, hogy Árpád nem jöhetett veletek...

— Ó, ő csókolja anyus kezét s azt üzeni, hogy tessék ám ma is számítani rá. Amúgy divatosan „hétvégi pihenőt” szándékozik tartani és kijön délután egyenesen az irodából. Aztán csak hétfőn reggel megy be ismét Pestre.

— Mennyire örülök ennek! — felelte a nagymama. — Éppen töltött kalarábé lesz ebédre; tudom, hogy ő azt nagyon szereti... No de azt hiszem, a cseresznyés rétes se fog szégyenben maradni! — tette hozzá jelentőségteljes mosollyal nézve a gyermekekre.

— De nem ám! — ugrott a nyakába egyszerre két unoka is. A harmadik pedig önérzetesen jelentette ki:

— Én vállalom belőle tizenkét darabot!

— No, no, az mégis sok lesz egy kicsit — nevette a mama, mialatt anyósa boldogan ölelgette a gyerekeket.

— Hát jól utaztatok-e? — folytatta nagymama a kérdezősködést. — Kaptatok-e mindnyájan ülőhelyet?

— Igen, hála Istennek; nem volt zsúfoltság a vonaton — felelte menyé és letette kalapját, kabátját. — Hanem azért mégis roppant kényelmetlenül éreztem magam! — tört ki belőle a panasz.

— Ugyan!... Mi baj volt?

— Jaj, hát már megint majd elsüllyedtem szégyenemben e miatt a rendetlen nagylányom miatt! — mutatott bosszúsan Ilonkára. — Képzeld csak, mi történt! Ő váltotta meg a jegyeinket, s mikor a kalauz ellenőrizni jött, kiszóltam neki a folyosóra:

— Ilonka, mutasd a menetjegyeket!

Ő visszafordult, benyúlt a kabátzsebébe, — ám üresen húzta ki mind a két kezét.

— Nem adtam oda anyusnak? — kérdezte ijedt arccal.

— Nem, fiam — feleltem határozottan, ám azért mégis rögtön keresni kezdtem a jegyeket a táskámban, a kabátom zsebében, a pénztárcámban... No, hiszen szép kiadás lenne, ha ötünk útiköltségét újra meg kellene fizetni s hozzá még a büntetést is! — gondoltam közben izgatottan. Persze a keresés egészen hiábavaló volt.

— Gondolkozz csak, hová tetted, amikor megváltottad? — fordultam Ilonkához.

— Egészen biztosan úgy emlékszem, hogy a zsebembe! — hangzott a válasz. — Ahá! — ütött aztán hirtelen homlokára — tudom már! — Azzal az utasok harsány derűje közepette benyúlt kiszakadt zsebében keresztül egészen a kabátja aljáig s onnan kotorta elő a keresett jegyeket. Még a kalauz is elmosolyogta magát:

— Ejnye, de jó lenne nekem is egy ilyen titkos spórkassza... — dörmögte. — Csakhogy az én feleségem rendes asszony ám, az nem tűrné a lyukat a zsebemen! — Hát ilyen megszégyenítés...

Ilonka persze az elbeszélés folyamán kissé kényelmetlenül érezte magát és szeretett volna szépíteni a dolgon.

— Nem is tudom, mi az, amit olyan rettenetesen szégyellni kell... — mondta duzzogva. — Hogy egy kis vidámságra hangoltam az embereket, hát az olyan nagy baj?

A jóságos nagymama nem felelt semmit, csak ingatta a fejét mosolyogva.

Délután már ott zsibongtak a Bodnár-gyerekekkel meg Kovács Bandival a pesti unokák is a „kacsászató” körül, melyet nagymama a Szelőczey-kúria kertjében unokái számára készíttetett. A kert alján folydogáló Rákos-patakban ugyanis nyáron néha oly kevés a víz, hogy térdig sem ér s így bizony fürödni bajos benne. Nagymama tehát egy helyen

úgy kiszélesítette és kimélyítette a medret, hogy valóságos fürdőmedence lett belőle. Vetkőzéshez, öltözéshez pedig nincs kiválóbb alkalmatosság, mint a közelében álló, fából épült, tágas, tornácos kerti-házikó.

— Nem nagyon hideg még a víz? — kérdezte Bandi, s kissé bátortalanul nyujtogatta bele a nagy lábujját.

— Ugyan!... Én már két hete nap-nap mellett fürdöm benne. Gyere csak be bátran! — biztatta Jancsi.

Bandi megemberelte hát magát s hirtelen bele-ereszkedett a medencébe.

— No, ugye hogy pompás?

— Pompás!... Talán még remekebb, mint tavaly!

Jancsi elégedetten mosolygott unokatestvérére. A legjobb barátok voltak ők. Bandi ugyan már a gimnázium második osztályát végezte el, ő meg még csak az elsőt — de ezt az egyéves korkülönbséget teljesen elmosta közöttük az, hogy Jancsi sokkal életrevalóbb volt társánál. Bandi szelíd, csendes, szinte leányos természetű gyermek volt, amit talán fokozott az, hogy fiatalon özvegyen maradt édesanyja nevelte, mint egyetlen, féltett szemefényét. Otthon legszívesebben a könyveket bújta; fiús mulatságokkal inkább csak olyankor próbálkozott meg, amikor anyja — a főjegyző testvérhuga — nyaralni hozta bátyja gyermekei közé.

— Hogy megnőttek a bokrok a töltésen tavaly óta! — jegyezte meg Bandi csodálkozva. — Már ki se látunk tőlük a mezőre.

— Hát egyszerűen kibújunk közöttük, ha látni akarunk — felelte Jancsi.

— Jó, jó; de így fürdőruhában mégse való a kerten túl mutogatni magunkat. Felöltözötten pedig hogy jutunk át a Rákoson?

— Hogyan? Hát mezítláb! — fejtette meg Jancsi a nagy problémát. — Különben tudod mit? — ragyogott fel hirtelen az arca. — Uzsonna után csináljunk magunknak átjárót a Rákoson! Nézd ott, ahol legkeskenyebb a meder, beleteszünk néhány nagy követ. Olyan sziklákat, amilyenek a Kőrös medrében vannak a Királyhágónál. Nagyon szép ám az a kép a földrajzkönyvemben. Majd megmutatom.

— De hol veszünk olyan nagy köveket? — nézett körül Bandi a Rákos homokos partján.

Jancsi kissé tanácstalanul vakarta meg a fejét. Ám hamar feltalálta magát. Nem torpant ő meg ilyen csekély nehézségek előtt!

— Hát majd ásunk valahonnan. Bizonyosan lesznek nagy kövek ott a töltésen túl, csak áradáskor földet vitt rájuk a víz.

— Jól van. Próbáljuk meg — egyezett bele Bandi.

Uzsonna után el is indult a két vállalkozó szellemű ifjú ásóval, kapával felfegyverkezve sziklákat ásni a Rákos homokjából.

Levetették a cipőjüket, azt is kezükbe vették s azzal Jancsi elindult barátja előtt keresztül a Rákoson a meder legsekélyebb helyén.

A kertet csupán a töltésre ültetett sövénykerítés választotta el a patak jobbpartján elterülő földektől. A fiúk hamarosan odatúl voltak s leültek a töltés alján, hogy felhúzzák ismét cipőjüket.

— Milyen szép ez a Rákosmező! — mondá a hegyek közül idekerült Bandi, és gyönyörködve jártatta végig szemét az előtte elterülő hatalmas térségen.

— Te, tanultunk ez idén egy verset erről a Rákosmezőről — válaszolta Jancsi. — Várj csak, hogy is van . . .

Rákos, Rákos, hová lettél,
Szép híredből de kiestél . . .

— A többi már nem jut az eszembe. Csak arra emlékszem még, hogy

Hol Mátyás, az igazságos?
Te láttad őt, boldog Rákos!
Tán itt nyargalt hajdanában,
Hol én szántok mostanában.

— Igen, igen, ismerem; ez a „Rákosi szántó dala” — felelte Bandi. — És tudod-e, hogy ki írta?

— Azt már még úgy se, mint a verset!

— Tyű! Hogyan nézne most rád Berkes tanár úr! Ő azt mondja, hogy a vers szerzőjét nem ismerni

annyi, mint látogatóba menni valahová, élvezni is a vendégszeretetet, — de nem tartani érdemesnek tudni azt, hogy ki a szíves vendéglátó. Nekünk meg kell ám jegyezni alaposan, hogy melyik versnek ki a szerzője! Ezt például Kisfaludy Károly írta. Különb-
ben olvastam én egy ennél sokkal de sokkal szebb verset is Mátyás királyról. Azt meg Vörösmarty Mihály írta. A címe az, hogy „Szép Ilonka”. Úgy kezdődik, hogy:

A vadász ül hosszú, méla lesben,
Vár felajzott nyílra gyors vadat...

— Arról van benne szó, hogy Mátyás király hosszasan hiába várja a vadat az erdőben; nem jön elébe se őz, se szarvas. Egyszer aztán mégis csak megzörren a bokor és egy szép leány bukkan elő, aki lepkét üldöz. Észre se veszi a vadászt, csak így kiált: Megvagy! — és megfogja a lepkét. Erre elébe toppan Mátyás király, — akit a leány persze nem ismer — s az is azt kiáltja: Megvagy! Szép Ilonka csak egy pillanatra ijed meg; látja mindjárt, hogy fölösleges lenne félni, és elvezeti az idegen vadászt nagyapjának, az ősz Peterdinek házába, aki aztán együtt vacsorázik s vidáman koccintgat velük...

— Ejnye, de érdekes lenne, ha a királyok eljárának most is a szegény emberekhez vendég-ségbe úgy, mint Mátyás király tettel — jegyezte meg Jancsi és fölállt, mert készen volt a cipőhúzással. Bandi követte a példáját.

— No, hát hol próbálkozzunk meg az ásással?
Jancsi körülnézett.

— Mondjuk ott, annál a nagy odvas fűzfánál.

— Jó, gyerünk — egyezett bele a pajtása.

És a két fiú tettvággyal s lelkesedéssel telve indult el a töltés mellett húzódó szekérnyomáson, mely akkor keletkezett, amikor odébb néhány munkásházat építettek. Erre hordták az építőanyagot, s még most is látszottak a nehéz szekerek kerékvágásának nyomai.

Hiába dolgoztak azonban kutatóink a legnagyobb buzgósággal — a keresett „sziklák” vagy legalább is „nagy kövek” csak nem akartak előkerülni a Rákos homokjából. Pedig egyre mélyebbé vált a gödör, melyet ástak.

— Látod, nem mond igazat a közmondás, hogy „aki keres, az talál” — dörmögött Bandi és fáradtan ült le az öreg fűzfa tövébe.

Jancsi ott maradt a mélyedésben, de ő is a földbe szúrta ásóját, hogy kissé megpihenjen. Előhúzta zsebkendőjét és megtörölte izzadt homlokát. Aztán odafordult társához:

— Te, hiszen a közmondások nem is olyan túl okosak, mint amilyeneknek tartják őket. Nézd: azt mondják például, hogy aki másnak vermet ás, maga esik bele. Hát már hogy lehetne ez, mikor amúgy is benne van! Nem áshatja másképen!

Bandi nevetve nézett kimelegedett barátjára.

— Persze, hogy nem eshetik bele. Legfeljebb — beleizzad!

— Így már inkább igaz! — felelte Jancsi teljes meggyőződéssel.

— No, hát gyere ki te is, aztán ülj ide pihenni — ajánlotta Bandi és Jancsi igen szívesen megfogadta a jótanácsot.

Az e féle diákgyerek azonban sohase tud nyugton ülni. Beszélgetés közben Jancsi elkezdte túrni, piszkálgatni maga mellett a földet, és egyszercsak valami kemény tárgyon akadt meg a keze.

— Nini, itt egy téglá van! — mondá meglepetten.

Hamarosan kiszabadították a földréteg alól s a legnagyobb érdeklődéssel olvasták rajta e három betűt: M. T. R.

Jancsinak — a nagy latin tudósnak — felragyogott a szeme.

— Te, hiszen ez történelmi emlék!

A Rákosmezőről, Mátyás királyról beszélgettek az imént, nem volt tehát nehéz a kapcsolat:

— Ez a három betű azt jelenti latinul, hogy: Matthias Rex! Hátha nyaralója volt itt Mátyás királynak... Vagy talán annak az ősz Peterdinek a háza állt itt, akiről beszéltél — lelkesedett tovább.

— Ó, az nagy erdőben volt — vetette ellen Bandi.

— Hát hiszen azért lehetett itt — ragaszkodott Jancsi az elgondolásához. — Apus magyarázta egy-

szer, hogy régen sokkal több erdőség volt mindenfelé az országban; lehetett itt is, csak azóta kiirtották. Hátha találunk még egyebet is! — nézett körül vizsgálódó szemmel az ifjú régiségbúvár.

— Nézd, ott a fa tövében egy törött pipa! Ez talán az ősz Peterdié volt!

Bandi kezébe vette s figyelmesen nézegette a szár nélküli, ócska pipa-kupakot.

— Tényleg... az lehetséges. Mert régen nem cigarettáztak ám az emberek, hanem olyan hosszú szárú pipát használtak, hogy ha meg akarták gyujtani, alig érték el a végét. Én láttam ilyet képen.

— Te, érdemes lesz ezen a helyen tovább kutatni! Hátha megtaláljuk a szárát is! — mondá Jancsi.

Pipaszár ugyan nem került elő, de egy fél lópatkó igen.

— „Tán itt nyargalt hajdanában...” — szavalta Jancsi lelkesen.

— Tudod mit? — fordult aztán hirtelen pajtásához. — Alapítsunk múzeumot! Állítsuk ki ezeket a régiségeket! Bizonytal találunk még egyebeket is...

— Jó. Megalapítjuk a Mátyás király-múzeumot.

— Aztán majd beléptidíjért mutogatjuk! — tette hozzá a gyakorlatiasan gondolkozó Jancsi. Jövő vasárnap, mikor Gizit ünnepeljük, sok vendég lesz itt, — ha mindegyik csak 10 fillért fizet, egész szép pénzre tehetünk szert. Mire használjuk majd föl?

Bandi elgondolkozva nézett a távolba.

— Oh, én nagyon jó helyet tudnék neki — mondta aztán csendesen.

— Hadd halljuk!

— Van egy szegény osztálytársam, a Kemény Pista. Nagyon jó fiú. Most a szünidőre beállott ujságkihordónak; úgy szeretné megkeresni legalább a tankönyvei árát. Az édesapja ugyanis azt mondja, hogy nem taníttatja tovább, mert nem bírja a költségeket, — neki meg minden vágya, hogy tovább tanulhasson. Elmondta egyszer nekem azt is bizalmasan, hogy azért szeretné mindenképen elvégezni a gimnáziumot, mert pap akar lenni. Neki jól jönne egy kis segítség...

— Jó. Adjuk neki a múzeum jövedelmét!

— Halló! Jancsi, Bandi, merre vagytok! — hangzott e percben messziről Ilonka hangja.

Jancsi tölcseért csinált a két kezéből s úgy kiáltotta vissza:

— Hahó! Idekinn vagyunk! Gyere ki te is!

— De hogy jön át a Rákoson? — kérdezte Bandi csendesen.

— Vesd le a cipődet! — folytatta Jancsi a távbeszélést.

Rövid idő múlva meg is jelent egy mosolygós arc a töltés bokrai között.

— Erre, erre! — integettek a fiúk és Ilonka sietett feléjük, már amennyire a várcsi gyermek odakinn a szabadban mezítláb sietni tud.

— Nagyanyus üzeni, hogy gyertek már be! --
Ma ti is mind ideát vacsoráztok nálunk.

— Megyünk; csak előbb gyere, nézd, miket találtunk! — ujságolta Bandi. Ez valószínűleg Mátyás király lovának patkója, — mellyel itt nyargalt haj-

danában a Rákosmezőn. S nézd ezt a feliratos téglát, — adta kezébe kincsüket — ez a Mátyás király nyaralójából való!

Ilonka megforgatta a szép piros téglát, elolvasta rajta a titokzatos betűket — és mintha huncutság bujkált volna a szemében.

— S nézd ezt is! Megtaláltuk az ősz Peterdi pipáját; majd keresünk még egyéb régiségeket is, — aztán megalapítjuk a Mátyás király-múzeumot — vágta ki Jancsi büszkén.

Ilonka tekintete e pillanatban ráesett a közeliükben lévő hamurakásra; kirándulók vagy munkások szabadon rakott tűzének a maradványára.

— Nézzétek, itt is van valami régiség! — mondá rettentő komolyan, de pajzánul csillogó szemmel, és felemelt a hamuból egy majdnem szénné égett krumplit.

— Bizonyosan ezzel vendégelte meg Mátyás király Peterdiéket! — Azzal kacagott egy nagyot és futott visszafelé a töltésen.

— Gyertek hamar; ti is sült krumplit kaptok vacsorára! — kiáltotta még vissza nevetve.

Jancsit bosszantotta a lelkesedésnek és együttérzésnek ez a teljes hiánya.

— Látod, ilyenek a lányok — fordult kedvetlen arccal barátjához.

Bandi legyintett. — Ne törődj vele. Régi dolog az, hogy a lányok nem tudnak nagy dolgokért lelke-

sedni. Őket csak a ruhájuk meg a szép hajszalagjuk érdekli.

Azzal elrakták gondosan kincseiket az öreg fűzfa odvába, s indultak hazafelé, nehogy elkésse-nek a nagymama vacsorájáról.

III.

Nagy tévedés lenne azt hinni, hogy Ilonkában valami jósnői tehetség rejtőzött, s ennek segítségével mondta meg előre, hogy mi lesz a vacsora. A dolog nyitja sokkal egyszerűbb: tudta jól, hogyha édesapja kinn van nagymamánál, soha el nem marad a sült burgonya. Ez volt ugyanis kedvenc eledele Szelőczey Árpádnak, aki egyre hangoztatta, hogy sehol a világon nem lehet olyan pompás sült krumplihoz jutni, mint édesanyja házában. Ni, ez is milyen pompás ropogós és a mellett mégis omlós... Aztán valami egészen különös itthoni illata meg zamatja van...

— Hát csak edd, fiam, edd jó étvággal — mondá a nagymama s elégedetten mosolygott jó fiára. Majd a háziasszony gondos szemével nézett körül az asztalánál ülő társaságon s rögtön észre-vette, hogy Bandi kissé feszélyezve érzi magát. Nem csoda; hiszen nem olyan otthonos önála, mint a többiek. Kissé ügyetlenül eszi a krumplit; villára szúrja s úgy keni rá óvatosan a vaját... Nagyon

megtanították arra, hogy jólnevelt ember nem nyúl kézzel az ételéhez!

— Tedd le a villát, kisfiam, — szólt hozzá jó-ságosan. — Meglátod, mennyivel jobban fog ízleni az a krumpli, ha kézbe fogod's úgy kened rá a vaját. Úgy ni, látod! Itt falun nyugodtan használhatod a Mátyás király villáját!

Ilonka e szavak hallatára hangosan felkacagott.

— Csakhogy szegény Mátyás király sohase evett az ő ötágú villájával krumplit!

— Már miért ne evett volna? — fordult hozzá Jancsi ellenségesen. Bántotta a gúnyos hang; érezte, hogy ez folytatása annak a lekicsinylésnek, melyben Ilonka az imént nagyszerű leleteiket részesítette.

— Hát bizony, nem evett — volt a határozott válasz.

— Egészen biztosan tudod ezt? — kérdezte Gizike, az újdonsült tanítónő.

— Igenis, tanító néni kérem — felelte Ilonka nyelveskedő hangon. — Megtanultam ugyanis jól a történelmet — s így tudom, hogy Mátyás király 1490-ben halt meg, Amerikát meg csak 1492-ben fedezte fel Kolumbusz Kristóf. Minthogy pedig a burgonyát onnan hozta át Drake kapitány Európába, — hadarva tovább, mint aki a leckéjét mondja — természetes, hogy Mátyás még csak nem is látott krumplit, nem hogy kóstolta volna!

— Ejha, de sok tudomány van aboan a borzas

kis koponyában! — mondá a főjegyző tréfás elismeréssel.

— S tessék csak képzelni: Bandiék mégis őrizgetnek egy elszenesedett krumplit Mátyás király asztaláról! — hahotázott Ilonka. Bizonyosan azzal kínálhatta Szép Ilonkát, de annak nem ízlett, hát azért maradt meg!

Jancsi erre haragtól vörösre gyúlt arccal vágta oda unokatestvérének:

— Azt a krumplit igenis te találtad, és te mondtad, hogy az is régiség! Én az ősz Peterdi törött pipáját találtam meg! — tette hozzá önérzetesen.

A felnőttek mosolyogva néztek a felhevült gyerekekre.

— S ugyan hol akadtál rá? — kérdezte Szelőczy Árpád érdeklődve.

És Jancsi büszkén elmondta, hogy rábukkantak Mátyás király nyári lakának nyomaira kinn a Rákosmezőn. Csak nem is fogja hagyni, hogy egy lány így lekicsinyelje az ő felfedezésüket, sőt gúnyolódjék fölötté!

Mégis csak némi tévedés lehet a körül a pipa körül — mondta Szelőczy csendes derűvel. — Tudomásom szerint a dohány is amerikai növény; tehát ha Mátyás király nem ehetett krumplit, Peterdi se igen dohányozhatott... Valószínűbbnek tartom, hogy azt a törött pipát a XX. században hajította ott el valaki!

Jancsit nagyon leforrázta ez a felvilágosítás;

Bandiban viszont felébredt az összetartás érzése. Nem hagyhatja cserben barátját; segítségére kell sietnie!

— Hát az lehet, Árpád bácsi, hogy a pipával tévedtünk, — szólalt meg fontoskodva — de a fedezésünk azért egészen komoly. Mátyás király rákosmezei villájának csakugyan itt kellett állnia, mert megtaláltuk egy tégláját is. Rajta van e három betű: M. T. R. Matthias Rex.

— Ugyan! — mondá a főjegyző, komolyságot erőltetve magára. — És merre találtátok?

A Rákos töltése mellett mentünk lefelé. Nincs is út ott, csak régi keréknymok látszanak...

A főjegyző nem türtőztette magát tovább; jóízűen fölkacagott.

— Hát ott csakugyan nincs is szekérút. Tudod, fiacskám: mikor tavaly arra följebb a munkásházakat kezdték építeni, itt a Rákos mentén szállították az építőanyagot a vasútállomásról, különben óriási kerülőt kellett volna vele tenni. Valószínűleg akkor esett le egyik szekérről az a téglá, melyet ti most megtaláltatok.

— De hiszen benne vannak a királyi betűk! —
— kapaszkodott Bandi az utolsó és legfontosabb bizonyítékba.

— Hát azt hiszed, hogy mikor a király építtet, palotája minden téglájába belekőrmöli a nevét, akárcsak a diákok az iskolapadokba? — csúfondároskodott Ilonka.

— Az a három betű gyári jelzés, kisfiam — magyarázta a főjegyző jóindulattal. Annyit jelent, hogy *Magyar Téglagyár Részvénytársaság*. Az szálította a téglát az építkezéshez.

A kisdíák mélyen elpirult. Szégyelte a felsülést, — de még jobban bántotta Ilonka csúfondároskodása.

Nagybátyja megsajnálta; megsimogatta hát szeretettel a fejét.

— Sose búsulj, kis archeológus — vigasztalta jólelkűen. — Egyiteknek sincs sok szégyenkezni valója e kis tévedés miatt! Ettől még igen kiváló ember lehet belőletek! Már csak Arany János elég nagy emberünk volt ugye? Aztán lám: az ő egyik gyönyörű szép költeményébe is belecsúszott a tiétekéhez hasonló hiba. Olvastad már a Toldit?

— Olvastam.

— No, hát akkor tudod, hogy Toldi Miklós Nagy Lajos király idejében élt, s így nemcsak Amerika felfedezésénél, de még Mátyás királynál is jóval előbb. Akkoriban még kevésbé ismerhették nálunk a tengerentúli növényeket, mint Mátyás korában, — és Arany János mégis azt mondja egy helyen Toldi Miklósról, hogy Bencét... „*tengerit* morzsolva ítéletnapig is elhallgatta volna”. A kukorica tudniillik éppen úgy a tengerentúlról származott mihozzánk, mint a burgonya meg a dohány — tette még hozzá magyarázatképen.

Bandinak nagyon jól esett a vigasztalás s megkönnyebbült szívvel, hálásan nézett nagybátyjára.

— No látod, nincs semmi baj — folytatta az. Tévedni emberi dolog; megtörténik ilyesmi a legkiválóbbakkal is. Fel tehát a fejjel! Mi Árpád bácsival iszunk is most egyet hazánk e két leendő kiváló régészének egészségére!

Ha Bandi szíve meg is enyhült, — Jancsi lelkében ott gomolygott továbbra is a csúfondároskodó Ilonkával szemben érzett ellenséges érzés. Sőt, amikor hazafelé indultak, csúnyán ki is robbant belőle. Már elbúcsúzott nagymamáéktól az egész társaság, s ő Gizike karjába kapaszkodva indult el, mikor Ilonka nevetve utánuk kiáltotta a tornácról:

— Jó éjtszakát az archeológus uraknak is!

Jancsi hirtelen hátrafordult s dühösen kiöltötte Ilonkára a nyelvét. Szerencsére kinn voltak a sötétben a kert fái alatt s így csak Gizike vette észre, hogy mit mivel.

— De Jancsi! — szólt rá megütközve.

— Igen, Gizi, mérges vagyok reá, nagyon mérges! Nem is a csúfondároskodásért; azt el lehet viselni egy lánytól! — tette hozzá lekicsinylő kézmozdulattal. De azért vagyok dühös, mert elrontotta minden szép tervünket!

— Milyen terveteket!

— Mátyás király-múzeumot akartunk alapítani, s azzal jövő vasárnap sok pénzt szerezni.

— És mire lett volna nektek az a sok pénz?!

— A Bandi barátjának akartuk adni, akinek nincs miből megvenni a tankönyveit...

E pillanatban hátraszólt csendesen édesanyjuk, aki már a két kertet összekötő kiskapuig ért:

— Ejnye, de rendetlen ez az Ilonka! Ide terítette ni, a kerítésre a fürdőtrikóját meg a törülközőjét, aztán — úgy látszik — itt felejtette. Szedd csak össze, Gizikém; ne maradjon kint éjszakára.

Gizike engedelmeskedett és bevitte a fürdőruhát. Miközben aztán kis szobájában összehajtogatta, észrevette, hogy egyik vállpántjának nagyon komoly önállósítási szándékai vannak s bizony a törülköző is folytonossági hiányban szenved... Ekkor hirtelen elmosolyodott az újdonsült kis tanítónő. Pompás ötlete támadt!

Elalvás előtt még jól meghányta-vetette magában azt, ami a fürdőruha elraktározásakor eszébe jutott, s ebben állapotodott meg:

Nagymamát meg Margit nénit be fogom avatni a tervembe!

*

Másnap délelőtt csend volt a nagymama kertjében. Nagyon jól tudták a gyermekek is, hogy vasárnap első kötelesség a szentmisehallgatás, s ennek teljesítése előtt szó se lehet mulatságról, szórakozásról.

Gizike azonban még a templombaindulás előtt magához intette Jancsit meg Bandit.

— Fontos tanácskozás! — súgta titokzatosan s betuszkolta őket a szobájába.

— Csupa fül vagyok! — jelentette ki Jancsi nagyhangon.

— Ez helyes; nyelvöltögető kis kölyök azonban nem leszel többé ugye? — pirongatta nénje. — Nem illik hozzád!

Látva a gyerek szégyenkező arcát, további fejmosást nem tartott szükségesnek. Így folytatta tehát:

— Ide hallgassatok! Az igazán szép, amit Jancsi tegnap este elárult nekem, hogy t. i. azért akartatok múzeumot alapítani, hogy a bevételből Bandi szegény barátját megsegíthessétek — és éppen ezért sajnálom, hogy Ilonka elrontotta a terveteket. De változtathatunk a dolgon!

— Most már hiába minden... — mondá Bandi csüggedten. Ugyan ki nézné meg most már azokat a Mátyás király idejéből való régiségeket? S nem elég, hogy egyszer kinevettek bennünket miattuk?

— Hát bizonyos, hogy jókat nevettek volna rajtatok akkor is, ha megcsináltátok volna a múzeumot; de könnyebb lett volna elviselni, ha egyúttal pénz is ütötte volna a markotokat. Igaz-e?

— Persze, hogy igaz.

— No, meglesz az a haszon, ne búsuljatok. Most majd én fogok múzeumot alapítani s a jövedelmét nektek adom. Akartok-e szövetkezni velem?

— A két fiú arca földerült. Már hogynem!

— De akkor két dolgot kívánok tőletek. Először is: teljes titoktartást a jövő vasárnapig. Senki ne is sejtse, hogy valami készülõben van.

— Hallgatni fogunk, mint a sír! — hangzott a felelet.

— Aztán segítségemre kell lennetek a múzeumi tárgyak összegyűjtésében.

— Készségesen!

— Azt tudjátok, hogy Ilonkával bizony sok baja van szegény Margit néninek, mert unokanővérkénk — sajnos — meglehetősen rendetlen.

— Ó igen, tudjuk! — vetette közbe Jancsi ellenségesen. Tegnap este is kinnhagyta a fürdőruháját!

— No lám! — De nektek mit sem kell most tudnotok arról, hogy az a fürdőruha nálam van. És erre a hétre vadászati engedélyt adok nektek. Vadászhattok a házban, kertben, mindenütt Ilonka széjjelhagyott holmijára, — a zsákmányt pedig beszolgáltatjátok hozzám. Én majd ebből rendezek jövő vasárnap tréfás múzeumot a família mulattatására.

— Nagyszerű! Nagyszerű! — kiáltotta Jancsi s a térdét verte örömében. Megkapja Ilonka a magáét!

— Ohó, pajtás, — mondá a fiatal leány figyelmeztetően — bosszúállásról nem lehet szó; hitvány emberekkel én nem trafikálok! Annak a vadászatnak is teljesen lovagias módon kell történnie. A legszigorúbban tilos Ilonkát azzal bosszantani, hogy holmiját egyszerűen elszeditek. Csupán elhagyott

rendetlenséget szabad titokban birtokba venni és hozzám beszállítani. Másként nem is szövetkezem veletek, csak ha ezt a föltételt elfogadjátok és a legszigorúbban betartjátok.

— Elfogadjuk! — felelte Bandi határozottan.

Jancsi is legyőzte magát.

— Itt a kezem, nem disznóláb! — nyujtotta kezét nénje felé.

— Helyes. Akkor hát egyelőre végeztünk, — a továbbiakat majd megtudjátok.

*

Ilonka e nap délutánján kedvetlenül jött-ment a házban, s végre nagymamájához fordult:

— Nem tetszett látni a fürdőruhám?

— Nem láttam — hangzott a feltűnően rövid felelet.

— Kénytelen leszek megkérdezni anyust, — gondolta a leányka — pedig ez egyúttal egy porció szidást is fog jelenteni. De hát nincs mit tenni, — el kell viselni, ha fürdeni akarok!

— Nem találom a fürdőruhám; vajjon anyus nem tud róla? — hangzott a bátortalan érdeklődés.

— Hová tetted tegnap a fürdés után?

— Kiterítettem a kerítésre száradni...

— És aztán ott hagytad, ugye?

— Igen, kinn felejtettem.

— Ezt akár kérdés nélkül is tudhattam volna! — kezdődött a dorgálás. S most persze nincs ott?

— Nincs.

— Hát azt nagyon könnyen elvihette akárki; a patak felől például igazán nem nagy dolog belépni a kertbe. Csak keresd, édes lányom, — másik fürdőruhára úgyse számíthatsz. Édesapád nem a te rendetlenséged ápolgatására keresi a pénzt!

Szidas volt, — ruha nincs! — állapította meg Ilonka búsan, s lógó orral ballagott le a Rákoshoz. A vízben már ott hancúrozott a gyermeksereg.

— Megvan a fürdőruhád? — érdeklődött egyik kis húga őszinte együttérzéssel.

— Nincs — ingatta Ilonka fejét kedvetlenül. Majd megpillantva Jancsit, — némi reménység csillant meg az arcán.

— Nem tudsz valamit a fürdőruhámról? — Odateritettem tegnap a kerítésre.

— Hát persze, hogy tud! De inkább leharapja a nyelvét, semmint hogy elárulja! Mármost mit feleljen? Azt, hogy „Nem”? Ez hazugság lenne. Hazudni pedig nem szabad semmi körülmények között!

— Őrangyalom, segíts! — fohászkodott a fiú, aztán kihúzta magát:

— Ha bosszúálló lennék, most gúnyosan nevetnék rajtad egyet viszonzásul azért, hogy tegnap úgy kicsúfoltál bennünket. Én azonban lovagias vagyok, tehát csak — sajnállak!

Azzal bevetette magát a vízbe, — de nem mert ránézni Bandira, nehogy mosolygó tekintetük összevillanása árulójuk legyen.

Ez jól sikerült — gondolta magában. Gizike meg lehet elégedve titoktartásommal is, lovagiasságommal is, és ami fő: nem hazudtam!

A legnagyobb élvezetről, a fürdésről le kellett hát Ilonkának mondani ezen a napon. Nem csoda, hogy nagyon rosszkedvű volt. Sőt másnap is borús kedvvel ébredt. Szerencse, hogy legalább anyus egyáltalán szóba se hozta többé a dolgot, ami kissé különösnek is tetszett. Azt meg nem vette észre, hogy huncutság csillog a nagymama jóságos szemében, amikor így szól hozzá:

— Sajnálak, Ilonkám, hogy hiába vár a Rákos... Nekem megvan még a fiatalkori szép piros fürdőruhám, odaköcsönözném neked, hogy megfürödhess. Nem tudom ugyan, fog-e tetszeni, mert bizony kissé ódivatú már...

Ilonka szeme fölragyogott. Oh, csak tessék ideadni! Nem baj az, ha nem divatos. A fő, hogy fürödni lehet benne!

Nagymama előkereste a régi fürdőruhát s huncut mosollyal figyelte, hogyan bontja ki unokája...

— No, hát ilyen maskarát mégse vehetek magamra! — kiáltotta Ilonka megbotráncozva, amint végignézett a térden alul érő, hosszú nadrágon, melynek csinos fodrait keskeny fehér zsinórsorok ékesítették. S még ez a kabát is hozzátartozik?

— Hozzá bizony. A mi időnkben nem mutogatták magukat a nők olyan kevésbé öltözötten, mint

manapság, — és nem hiszem, hogy ez kárukra vált volna — felelte nagymama csendesen.

Ilonka egyelőre nem tudta rászánni magát, hogy belebújjék abba a „nevetséges” fürdőruhába.

Ám, hogy a sajátjának egészen nyoma veszett, végre mégis csak ráfanyalodott. Elvégre jobb a fürdés „maskararuhában” — mint sehogy.

Meg is jelent hát a Rákos partján a szép fodros nadrágban s az övvel leszorított hosszú kabátban. És tehetett volna-e okosabbat? Együtt nevetett a jókedvű gyermeksereggel — önmagán.

IV.

A következő napok meglehetősen mozgalmasak voltak. Egymásután érkeztek a vendégek: a nagymama gyermekei, menyei, vejei, unokái, hogy együtt legyen az egész család az immár tanítónői oklevéllel bíró Gizikének ünneplésén. A nagy sürgés-forgás közepette nem is igen tűnt fel, hogy Ilonka minduntalan bosszús arccal jár-ke-l a házban; hol ezt nem találja, hol amazt...

Mikor aztán szombaton délelőtt a főjegyzőék portájáról az egész gyermeksereg nagy zsisvajjal készült a nagymama „békafürösztőjébe” — Gizi magához intette Jancsit meg Bandit.

— Tanácskozás! Irány a fáskamra! — súgta nekik.

Jancsi nagyokat ugrott örömében, s mire Gizi a „tanácsterembe” érkezett, már odakészítette számára az „elnöki szék”-et, a legkényelmesebb fatönköt.

— No, hát tessék ide figyelni! — hangzott a

vidám fiatal leány ajkáról az elnöki szózat. Mint-hogy a hét folyamán kellő mennyiségű múzeumi tárgyat sikerült összegyűjtenetek, — a múzeumot, ígéretem szerint, megnyitjuk holnap s bemutatjuk az egész ünneplő társaságnak.

— Ó, hiszen annyian vagyunk, hogyha csak 10 fillért fizet mindenki, már akkor is óriási jövedelmünk lesz! — örvendezett Bandi.

— Kiírjuk, hogy „Felülfizetések köszönettel vétetnek”, s akkor még több lesz! — hangzott a gyakorlatiasan gondolkozó Jancsi „hozzászólása”.

— Az indítvány elfogadtatik — felelte az elnök. De figyeljetek, hadd folytassam.

— Hegyezem a fületem, hegyezem! Már majdnem olyan, mint a ceruzám! — szellemeskedett Jancsi széles jókedvében.

— A múzeum a fürdőházban lesz — mondá Gizike. — Berendezésénél nincs szükségem rátok; azt megcsinálom magam holnap kora reggel, amikor még senki se jár a kertben. Aztán lezárom a fürdőházat; délelőtt úgy sincs rá szüksége senkinek, hiszen dél van, mire a szentmiséről hazaérkezünk. Úgy gondoltam, hogy az ünnepi ebéd végén, — mikor a hangulat már amúgyis emelkedett — egyitek feláll s ügyes beszédben meghívja az egész társaságot a „Szép Ilonka-múzeum” megtekintésére.

— Jaj, én nem, én nem! — szabadkozott Bandi. — Nekem eláll a lélekzetem már csak a gondolat-tól is, hogy szónokolnom kell! Mikor a tanár urat

búcsúztattuk, úgy elfelejtettem minden mondani-valómat, hogy majdnem az egyiptomi tíz csapást hadartam el ijedtemben a búcsúbeszéd helyett!

Gizi szívből nevetett.

— No jó; — tehát Jancsi, te leszel a szónok. Elmondom majd neked pár szóval, hogy miről beszélj; te azt szépen kikerekíted, megfogalmazod, betanulod és aztán ügyesen előadod.

— Vajjon elég ehhez az az okosság, mely az én szellemi házikómban lakozik? — aggályoskodott Jancsi.

— Föltétlenül elég! — felelte nénje sokatmondó hanghordozással.

— Te meg majd, Bandi, a szükséges feliratokat készíted el. Neked is meg fogom adni az útbaigazítást. Ebéd után besurranhattok az én szobámba; ott zavartalanul dolgozhattok, senki se fogja észrevenni, hogy mit csináltok.

És délután a két fiú csakugyan ott dolgozott rendkívüli buzgalommal Gizi szobájában. A fiatal leány meg alkonyat felé átszaladt még egy pillanatra a szomszédba.

— Margit néni kérem, — súgta nagynénjének — vajjon Ilonka rendbeszedte már a kabátja zsebét?

— Amennyire ismerem a leányomat, — aligha; — felelte az édesanya úgy, mint aki teljesen tisztában van ennek az érdeklődésnek indítóokával. — Eredj, vedd ki a szekrényből; bizonyly olyan „spórkassza” az most is, mint amikor ide érkeztünk.

Gizike pár perc múlva már óvatosan lopakodott hazafelé a kabáttal. A sövénynél megtorpant: tekintete az Ilonka száradás céljából kiterített kölcsönfürdőruhájára esett. Huncut arccal körülnézett, vajjon nem látja-e valaki, — azzal hirtelen lekapta a virító piros ruhadarabokat, s már csattant is mögötte a kertajtó. Rövid idő múlva biztonságban volt zsákmányával.

*

Faluhelyen hosszúra nyúlik a vasárnapi nagymise; bizony másnap delet harangoztak már, mire a nagy család hazaérkezett a templomból.

— Mindjárt tálatlatok — mondá a nagymama, miközben kalapját s imakönyvét letette. Uljetek le addig a jó hűvös szobában, pihenjete kissé; hiszen ugyancsak eltikkadhattatok ebben a melegben.

A nagy asztal hosszúra kihúzva, szépen fölterítve várta a vendégeket s a konyha felől finom illatok szállingóztak...

A pompás ebéd nemsokára asztalra is került. Gizikének ezúttal nem volt szabad a felszolgálásnál segédkeznie. Ő ma az ünnepelt, csupa virág a terítéke, s kedvenc ételeinek válogatott sorához kijár a teljes kényelem és kiszolgálás... Béla bácsi pedig a pecsenye után olyan humoros felköszöntőt kanyarított reá, olyan remekül magasztalta az ünnepelt elmúlt és eljövendő érdemeit, hogy szavait minduntalan harsány kacaj szakította félbe. A hangulat

állandóan emelkedett. Mikor aztán az étkezés végeztével a főjegyző elővette dohánytárcáját, hogy sógorait megkínálja, Jancsi fölállott s magát ünnepélyes pózba vágva, megszólalt:

Mélyen tisztelt hölgyeim és uraim!

Mindenki meglepetten nézett rá. Ő meg büszkén hozzáfogott jól betanult mondókájához:

— Engedjék meg, kérem, hogy ezen a nagy napon, melyen a Gizi oklevelét ünnepeljük, meghívjam az egész mélyen tisztelt társaságot nagyszerű múzeumunk megnyitásának megtekintésére.

— Tudvalévő ugyanis, hogy a mi vidékünk, a Rákos mezeje történelmi emlékekben rendkívül gazdag. Hiszen már a költő is azt mondja, hogy: Tán itt nyargalt hajdanában Mátyás király, aki nagy eszméket tűzött zászlajára...

— No ne mondd! — szólt közbe Dezső bácsi rettentő komolyan.

— Igen, — felelte Jancsi hévvel — és sok gyönyörűt is építtetett, mint például a budai hegyekben lévő vadászkastély romjait...

Ilonka elcacagta magát.

— Ugyan! Milyen kútfőből merítetted ezt a remek adatot?

— Ha éppen tudni akarod, hát az olvasókönyvből; nem is a saját kútfejemből! — vágta oda a szónok indulatosan, általános derűt keltve szavai-val. — Majd így folytatta:

— És tudvalévő az is, hogy Mátyás az egyszerű

embereket szerette, hiszen őt nem is úgy kenték fel a trónra, mint a többi királyokat, hanem a jégen választották. És sok jó ismerőse volt mindenfelé a Vértes és a Rákos vadonában is, mint például az ősz Peterdi meg unokája, Szép Ilonka, akik Mátyás és a haza felvirágzására szívesen üritették poharukat. Ezeknek számos emléktárgyát sikerült megszerezniünk e pompás múzeum részére, melynek megtekintését a legmelegebben ajánlom. Beléptidő csak 10 fillér; aki kiguberálja, nem bánja meg! Kérem, szíveskedjenek jönni, hölgyeim és uraim, — a múzeum nincs messze, csupán itt a Rákos partján, a fürdőházban. Éljen Mátyás király! Éljen a haza!

— Éljen! Éljen! — harsogta az egész gyermek-sereg.

— Öcskös, hiszen te az én szónoki babérjaimra pályázol! — kacagott Béla bácsi teljes szívéből.

— Hát azt a múzeumot meg kell néznünk, — fordult a főjegyző anyósához — e szavakkal mintegy arra kérve őt, hogy asztalt bontson.

— Meg is nézzük! — válaszolta a nagymama és fölállott.

Senki észre nem vette, hogy Bandi ekkor kisorsrant a szobából. Futott, futott, le egyenesen a fürdőházhoz. Hiszen ő a pénztáros, neki mindenkinél előbb ott kell lennie!

Mire a társaság leérkezett, komoly arccal ott is ült már a tornácra készített asztalka mellett. Fölötte hatalmas betűkkel e felirat:

P É N Z T Á R

Majd kisebb cédulán:

*Felülfizetések a jótékonycélra való tekintettel
köszönettel vétetnek.*

— Persze! Persze! Felül majd csak akkor fizetünk, ha a látnivaló igazán megéri! — hangoskodott Józsi bácsi.

— Kérem, ahogy parancsolni méltóztatik — válaszolta udvariasan a pénztáros. Sőt tessék talán azt a másik feliratot is elolvasni...

Józsi bácsi odanézett.

A befizetett beléptidíjat készségesen visszatérítjük mindenkinek, aki múzeumunkban el nem neveti magát.

— Ejha! — csóválta fejét Józsi bácsi mosolyogva.

Ezalatt Irma néni már fennszóval olvasta az ajtón lévő hatalmas tábláról:

SZÉP ILONKA-MÚZEUM

— Tele vagyok érdeklődéssel — fordult vissza a többiekhez. Hát hadd lássuk! De hiszen zárva van...

— Kérem, kérem, itt vagyok már a kulccsal!

— furakodott előre Gizike. Én vagyok tudniillik a múzeumőr, — mondá huncut arccal — és már nyitotta is az ajtót.

A szoba hátulsó falánál hosszú asztal állott. A fal mellett jobbról valami hatalmas, zöld lombos alkotmány.

— Méltóztassanak a megtekintést talán ott kezdeni — hangzott a múzeumőr útbaigazítása. Azon az oldalon vannak ugyanis az egyenesen Mátyás királlyal kapcsolatos ereklyéink...

Ugyan mi az a hosszú, hórihorgas alkotmány?

Egy kerti nádkarosszék; karja, támlája olyan hosszú fűzfaágakkal körültüzdelve, hogy az embernek egész a mennyezetig kell emelni a tekintetét, ha látni akarja, hogyan borulnak össze odafönn a lombok, melyek bizony már kissé mélán, kókadtan hajolnak az ülés fölé...

Hosszú, méla les, melyben a vadász ült

olvasta a főjegyző a magyarázó feliratot.

— Persze! — ütött a homlokára Béla bácsi. Hiszen valahogy úgy kezdődik a Vörösmarty-vers, hogy: „A vadász ül hosszú, méla lesben, Vár felajzott nyílra gyors vadat”...

Általános kacagás.

— Ni, az én csúzlím! — kiáltotta Zolika meglepetten.

— Az Mátyás király vadászijja, mint a felírás is bizonyítja — igazította helyre a látogató tévedését a múzeumőr.

— Ez meg lovának a patkója, mellyel „Itt nyargalt hajdanában”.

— Ahá! — kacagott Árpád bácsi — ez a lelet ugyanonnan származik, ahonnan a Mátyás király téglája, itt ni! Meg az ősz Peterdi pipája s a szénné égett krumpli! És most már ő mesélte a vendégeknek nevetve a család tudós archeológusainak mult-kori tévedését.

— Nini! Hogy kerülnek ide az én litereseim? — kiáltott fel a nagymama. Itt van a magas is, meg a széles is! És elolvasta a magyarázó feliratot:

Ivókupák a Peterdi-házból

Ezekkel koccintgattak, amikor ott járt Mátyás király! — jegyezte meg Iza néni nevetve.

— És itt van mellettük a Szép Ilonka bögréje is. Úgy látszik, szeretett a lugasban uzsonnázgatni és aztán ott felejtette — magyarázta a múzeumőr, jelentős pillantást vetve közben Ilonkára. Talán Szelőczy Ilonka kisasszony, a kiváló szaktudós megfejti nekünk az érdekes problémát: vajjon csak-ugyan kávényomok-e azok, amik benne vannak? Ittak-e akkoriban kávé Magyarországon? ...

Szép Ilonka két fürdőruhája

olvasták a gyermekek a következő cédulát és hangos kacajjal hallgatták a múzeumőr előadását arról, hogy úgy látszik, a divat akkor is oly rendkívüli változásoknak volt alávetve, akárcsak manapság... Sőt a leszakadni készülő vállpánt tanúsága szerint talán a rendetlenség is divatban volt...

— Dehát ez a rongyos törülköző csak nem a Szép Ilonkáé volt? — emelte magasra Laura néni a következő múzeumi tárgyat.

— De igen, kérem! Teljes bizonyossággal! — ugrott oda Jancsi. Tessék csak nézni, itt vannak a sarkában nevének kezdőbetűi: Sz. I. — azzal diadalittasan pillantott a piruló ellenfélre.

Tisztának egyáltalán nem mondható zsebkendő következett. Valahogy úgy feküdt ott az asztalon összegyűrve, hogy némileg pillangóra emlékeztetett, s e magyarázó felirat volt mellette:

Pillangó, mely rezzent kézből elszállt

— Nem csoda, ha vergődése közben némi folytonossági hiányok támadtak a szárnyán... jegyezte meg Gizike huncut arccal.

Csillagdász Szép Ilonka ruhájáról

Ide nem kellett magyarázat a múzeumőr részéről. Ilonka testvérei kacagva mesélték el a rokon gyermekeknek, mi történt a záróvizsgán nénjük ruhadíszével.

— Hol találtátok meg a karórát? — kiáltott föl e pillanatban Ilonka, szinte megkönnyebbült szívvel.

A múzeumalapítók nem voltak hajlandók kiesni szerepükből:

— E múzeumi tárgyat illetően éppen mi készülünk némi felvilágosításért fordulni Szelőczey Ilonka kisasszonyhoz, a kiváló szaktudóshoz — felelte a múzeumőr. Bizonyosságot akarnánk szerezni a felől, vajjon ez a svájci karóra csakugyan egykorú-e a többi kiállított tárgyunkkal, vagy nem valami későbbi korban élő hölgy birtoka-e? Vajjon Szép Ilonka idejében gyártottak-e már egyáltalán svájci karórát? Még hozzá olyat, mely nyomtatott számlappal meg üvegfedéllel van ellátva?

A nagy szaktudós bizony csak állt a sok nevető szem keresztütüzében, — s a feladott kérdésekre nem tudott hirtelenében választ adni.

— És arról is felvilágosíthatna bennünket, vajjon nem volt-e akkor még Wertheim-zár? — folytatta Gizike kegyetlenül, miközben felemelte Ilonka tavaszi kabátját. — Szép Ilonka ugyanis, íme, így rejtegette a kincseit! Azzal huncut arccal és komikus mozdulatokkal húzta elő egyenkint a kabát mélyéről a lyukas zseben keresztül Ilonka apróságait,

miket a hét folyamán rendetlenül elhagyogatott, s miket a szemfüles fiúk összeszedtek utána: zseb-tükröt, fésűt, kis ollót, körömráspolyt...

A múzeumlátogató közönség nevetve tódult ki a fürdőházból. Mikor Ilonka is kiért a tornácra, a pénztáros úr ártatlan ábrázattal s udvarias kézmozdulattal egy fényes tízfillérest nyújtott feléje. Ilonka dühösen pillanott rá, — ám aztán mégis elnevette magát. Ekkor tette azt az ígéretet:

— Megállj, Bandi, megfizetek még ezért!

Igéretét teljesíti is. Csak nem úgy, ahogy akkor gondolta!

V.

Másnap délelőtt ott ült Ilonka a nagymama mellett a kis zsámolyon.

— Azért az mégsem volt szép Gizitől, — panaszkolta duzzogó hangon — hogy úgy csúffá tett tegnap az egész társaság előtt! Belátom én amúgy is, hogy nem kellene olyan rendetlennek lennem...

— Igazán? — fogta szavánál a bölcs öreg nagymama. Ennek szívéből örülök! S így aztán már nem lesz nehéz elhatároznod, hogy nem bosszantod többé édesanyádat a rendetlenségeddel. Ott van például az a kabátzseb...

— Még ma bevarrom! — vetette fel a fejét Ilonka.

— Határozottabb időpontot ajánlanék — mosolygott a nagymama.

— Hát megvarrom most! — ugrott fel a leányka nagy elhatározással. Szabad idehoznom?

— Hogynel Örömet osztom én veled a varróasztalkámat, — válaszolta nagyanyja, s már húzta is el a középről kosáráját a karosszék felé.

— Így ni! Ez a rész lesz az enyém, — azt a felét hagyom neked. Aztán hozd ide mindig a varrni-valódat; meglásd, milyen könnyen fog itt menni a munka!

— Hozom is már! — sietett Ilonka kifelé. Mire visszaérkezett, a nagymama egy szép kis szent-képet állított oda az asztalkára. A Szűzanyának egészen ritkán látható képét: szorgalmasan varrogat rajta két angyalka buzgó segédkezése mellett.

— Milyen szép kép! — gyönyörködött benne a leányka.

— Mindjárt több kedved lesz a varráshoz, ha rá-rápillantasz időnként erre a képre, s arra gondolsz, hogy milyen gyönyörűség is a kis Jézus számára öltögetni.

— Hát azt elhiszem; — csakhogy ez a rongyos zsebű kabát, sajnos, nem a kis Jézusé, hanem egy gyalázatosan rendetlen fiatal hölgyé! — válaszolta Ilonka fanyar öngúnnyal.

— No, de ha az a rendetlen hölgy most egyszerre erős elhatározással feltűnő rendessé válik, akkor ezentúl igen kevés dolga lesz a saját ruhá-neműjének javíztatásával, s így tetszése szerint öltögethet a kis Jézus számára.

Ilonka nem értette ezt. Csupa kérdés volt a

tekintete, melyet nagyanyjára emelt. Az pedig így folytatta:

— Az Úr Jézus azt mondta, hogy: „Amit a legkisebbeknek tesztek az enyémekek közül, nekem teszitek azt. Ha tehát valaki készséges szívvel a mások érdekében forgatja tűjét, az a kis Jézusnak öltöget...”

— Egyébként nézd: a képpel együtt előkerestem számodra ezt a csinos kis varróeszköz-tartót is. Az én fiatal koromban zseb volt minden női ruhán s abban a zsebkendő mellett igen jól elfért az efféle, hogy mindig kéznél legyen. Neked ajándékozom; hasznosabb lesz, ha zsebtükör meg körömráspoly helyett ezt hordod magadnál...

Ilonkát annyira megörvendezették a kedves kis ajándékok, hogy egész vidáman fogott hozzá az eddig oly kiállhatatlannak tartott foglalkozáshoz: a varráshoz. Persze ment is neki szépen; hiszen a jó kedvvel végzett munka rendszerint ég az ember keze alatt. Rövid idő múlva örvendve be is mutatta a kifogástalanul rendessé vált kabátot. Nagymama ekkor arcát két simogató keze közé fogva, melegen nézett a szemébe:

— Tehát a rendetlen Ilonka nincs többé?

— Nincs! — hangzott a határozott felelet.

Nagymama szeretettel csókolta homlokon unokáját.

— Akkor még csak az a mondanivalóm, hogy Gizikére ne légy egy pillanatig se nehéz szívvel

azért, hogy tegnap jól kinevettetett. Látod, mi tudunk anyáddal a tervéről és nem elleneztek azt.

Ilonka méltatlankodva nézett a nagymamára.

— Igazán?

— Úgy van. Azt tartottuk, hogy megszégyenülésed nem lesz elviselhetetlen, hiszen csak a legszűkebb családi kör mulat majd rajtad. Viszont egészséges lesz, ha magadon tapasztalod, mennyire fáj a csúfondároskodás. Még megérdemelt esetben is! Mert hiszen azt belátod, hogy téged nem ok nélkül nevettek ki.

Ilonka pirulva hajtotta le fejét.

— Ugye, ugye... cirógatta meg gyöngéden a nagymama. És te? Te nevetségessé tetted a fiúkat a nélkül, hogy megérdemelték volna! Mert azzal, hogy ők — akik fiatalabbak nálad — nem tanultak még annyit a történelemből, mint te, nem szolgáltak rá a gúnyolódásra! S őket még hozzá a legnemesebb szándék vezette a múzeumalapítás gondolatánál: a remélt jövedelemmel Bandi egyik szegény pajtásán akartak segíteni. Hasonlítsd össze: melyitek indítók voltak nemesebb? Te csak fölényeskedni akartál s tudásodat fitogtatni...

Ilonka ekkor már sírva borult a nagymama szívére.

— No, töröld le a könnyeidet és ne sírj! — biztatta az szeretettel. Tudom én, hogy ha már itt a belátás és a bánat, akkor meg fogod te találni a jóvátétel módját is!

Ilonka forrón átölelte nagyanyját s könnytől ázott arcocskáját annak arcához szorította. Sok-sok szónál többet mondott ez a hangtalan felelet.

*

A „Békafürdő” lenn a nagymama kertjében e délután is hangos volt a gyereklármától. Első számú fürdőruhájában, rendesen felvarrott vállpánttal ott vívta a tengeri csatát a sok unokatestvér között Ilonka is, éppen olyan vidáman, mint máskor. Nem is sejtette senki, milyen kemény csatát vívott ő már e napon — önmagával. De ami fő: győzedelmeskedett. Elismerte, hogy nincs haragudnivalója; ellenkezőleg: Gizinek hálával, a fiúknak pedig jóvátétellel tartozik. Sőt kigondolta már azt is, milyen módon tesz majd eleget annak az ígéretének, hogy: megfizet még nekik. Csak sikerüljön őket mielőbb „hatásmközt” kapni, hogy beszélhessen velük!

Még vacsora előtt megjött erre is az alkalom.

— Meg vagy-e elégedve a múzeumi bevétellel, pénztáros úr? — fordult Bandihoz olyan kedvesen, hogy hangjában az ellenségeskedésnek nyoma sem volt föllelhető. Bandi barátságos arccal válaszolta tehát:

— Álmodni se mertem volna ekkora jövedelemről!

Jancsi átölelte barátja vállát s lelkes örömmel folytatta:

— Képzeld! Apus megkérdezte, hogy mi az a jótékony cél, melynek érdekében „felülfizetések” köszönettel vétetnek”. Mikor aztán elmondtuk, — csak úgy potyogtak a pengősök a Bandi skatulyájába! Micsoda öröme lesz Pistának!

Ilonka erre szép csendesen ezt felelte:

— Én is szeretnék segítségetekre lenni Kovács Pista támogatásában. Elfogadnátok-e szövetséges társnak?

A két fiú összenézett. No ni, milyen kedves leány ez az Ilonka! Az ember nem is hitte volna! Aztán szinte egyszerre felelte mind a kettő:

— Persze, hogy elfogadunk!

— No hát, hallgassatok ide: Úgy gondoltam, hogy varrodát fogok nyitni, azaz jobban mondva olyan gyorssegély-üzemet, amelyben minden hirtelen történt bajt: szakadást, harisnyakilyukadást olcsó pénzért azonnal megoperálok. A munka árát perselybe gyűjteném s remélem, hogy a szünidő végéig lenne benne annyi, hogy kifutná belőle Pista számára — mondjuk a beiratási díj.

— Remek gondolat! — mondta Bandi őszinte elismeréssel.

— És nekem olyan örömet szerezne a tudat, hogy az a szegény fiú az én keresményemen iratkozott be a gimnázium következő osztályába!... Csak persze, valahogyan közhírré kellene tenni a varroda megnyitását.

— Elkérem én akár a nagy dobót is Péter bácsi-

tól, a kisbírótól, aztán végigjárom a községet, mint ő, hogy: „Adatik tudtára mindenkinek, akit illet” — tréfálkozott Jancsi.

— Ekkora fáradságra nem lesz szükség — nevetett Ilonka. Elég, ha a két szomszédos portán adod tudtára valahogy ügyesen a gyermekseregnek a nagy eseményt.

— Bízd csak rám! — felelte Jancsi.

És másnap reggel csakugyan végigüvöltötte a házat-kertet:

„Halló, halló, figyelem!

Pazar újítás! Világvárosi kényelem!

Megnyílt a Szelőczey Ilona kisasszony gyorssegély-üzeme!

Azonnali kiszolgálás! Olcsó árak!

Egy gomb felvarrása két fillér! Egy harisnya stoppolása tíz fillér! Egyéb folytonossági hiányok megszüntetése megegyezés szerint. Így hát az ember csak előkotorja azt a pár fillért, és nincs többé gombhiány, lyukas nadrág, meg félelem a mindent látó anyai szemektől. Siessen mindenki a Szelőczey Ilonka úrhölgy gyorssegély-helyére!

És e nemeslelkű úrhölgy bevételét jótékony-célra fordítja! Ime, tehát nemes cselekedetet visz véghez, aki gombját fölvarratja, — következésképpen az is, aki leszakítja...

— Nono, Jancsi, túlságosan elragad a buzgalom! — figyelmeztette nevetve Iza néni. Aztán mi

az a nemes cél, melynek érdekében érdemes a kabátgombjaitokat leszakítani?

Jancsi persze készséggel elmondta azt is. Így vettek tudomást a nagyok is Ilonka üzleti vállalkozásáról. Alighanem tetszett nekik a szép terv. Legalább is erre lehet következtetni abból, hogy a felnőttek köréből is nap-nap mellett érkezik a gyorssegély-üzemhez valami feltűnően jól jövedelmező megbízás.

És csodálatos: Ilonka már egyáltalán nem érzi ellenségének a varrótűt; sőt egyenesen örömmel forgatja. Ha mégis terhesnek kezdi érezni a munkát, ránéz a varróasztalkán álló képecskére, melyen a Szűzanya oly szorgalmasan öltöget. Ime, milyen gyönyörűség az Úr Jézusért dolgozni! — mondja neki a kép — s ő vidáman folytatja munkáját.

Perselye pedig napról-napra nehezedik. Szep-temberre valószínűleg együtt is lesz benne Pista beiratási díja. Ha erre gondol, olyan boldognak érzi magát, hogy füttyülni tudna, mint a kis madár!

Nagy dolgot visz-e véghez Ilonka? Hirtelen bajba jutott testvéreknek, unokatestvéreknek varrótűjével készségesen segítségére lenni, bizony nyál nem nagy dolog. És nem nagy dolog önmagában véve az a pár pengő sem, melyet megkeres, s mellyel lehetővé fogja tenni, hogy Pista az iskolába ismét beiratkozzék.

De hiszen nem nagy dolog az sem, hogy ha egy követ belehajítunk a patak vizébe. De az a kő hullámot vet; a hullámgyűrű egyre távolodik, egyre nő s eléri még a túlsó partot is!

Ki tudja, nem ezen a néhány pengőn fordul-e meg éppen, hogy Pista életének útja milyen irányt fog venni? Hogy csakugyan Isten papjává lesz-e majd, aki sok-sok lélek üdvét szolgálhatja; hogy nem megy-e el esetleg még misszionáriusnak is, aki ezer meg ezer szegény pogány lélek sötétjében gyújtja föl Krisztus tanításának boldogító világosságát...

Nem tudhatjuk. *Minden apró cselekedetünknek beláthatatlan következményei lehetnek!*

